

1 PEETOOROO

Peetooroofa indaarú ákara rúmannimu úfafa.

¹ Qinée Peetooroosa Ánutuna ásauku mundírafa Yís-
ufa narí faiqi námukiqari maa-maqánasaa diqíqámaqai
fasiqausa maa-ufána ínni ákara rúmannimaqaidaqa.

Ínnee Ánutufa ínni rusandeesámumasee qumároo
fasiqa anaaseesa máriafanoo. Ínnee maaqóoqari
asaqúakida Isaraee máqa maaqakiqari daráanimáfusa
Poontusa máqa maaqaki fusá faqa Karatia máqa maaqaki
fusá faqa Kapadoosia máqasaa fusá faqa Asia máqasaa
fusá faqa Pitinia máqa maaqaki fusá faqa ínni aiqámausa
maa-akarána rúmannimaqaidaqa. ² Maasá qíkoofa
Ánutufa maqee maa-karí narí íaninnanara iriséenoo
ínni rusandeesámumaqoosa máriafanoo. Sía fífaufau
rusandeesámuinau.

Ásauku mundírana Yísuna fidíkannai findaukárau-
saikiaqeera faqa Yísuna ufara eedóo qímasee mi-maú
fuaqéera faqa Yísuna maraqunannái káaqa andeeqára
fasiqa anaasee kámmafi máriaqeera ínni rusandeesámu-
masee máranau. Ánutuna áfaarirafa faqa asooárana faqa
ínni naundurái qumbiqáfinoo irairaámmínoo máriani.

*Náaru kambíqaaninna ainainara asasammásee áfeesira-
nara qídanoo.*

³ Karaambáiqqa Yísufa Ánutuna ásauku mundírana
ákoonara Ánutunara maasá aiqámausa dúfi dúfi qíma-
maqaidaqa. Maasá áaqarana ákiaqara nífaurarafa firaafá
márinara narí ásauku mundírafa kúqiranakiqari fíndifi-
noo fúkasaa ánaaqi kámmafi márirana maasá paqúrimma
qíminau. Náaru kambíqaaninnanara maqee asasıqa

dóo mi-mariráfa maasá qumbiqáqímaqaidanoo. ⁴ Ámiqi Ámiqira ainaina Ánutufa narí áiku ásauku maasáree qímasee innaarúnai rafáaqafímari ainaina maasá miná márararee qídaqa maasá minásaa kai qífu mundúsee fídaqa. Mi-amiqi amiqira ainaináusa Ánutufa ínniara innaarúnai quqáqaqee rakísidanoo sía putaa ímariqoo sía náuraanaiki máriqoo sía taikéemariqoo máridanoo ínniara rakísidanoo. ⁵ Mi-ainaináusa ínnindi máridanoo Ánutuna afeeka fannoo ínneeqa Yísuna mandaaqárananai ínni faqa mara afeedammá nímaqée maríasa mi-ainaináusa ínnindi máridanoo. Ínnee taikáinna áukuana innaarúnai fíndifi óoru fíranara áfeesara maríafanoo Ánutuna afeeka fannoo ínnisaa rakísidanoo.

⁶ Maa maqee mária kamuqoo óosana óosana ínni nimanírafa aupúrarafa márianno (Ánutufa qínanoo márianno) minára ínnee káqi kaaqoo nóori runíranaki márifanoo. Mi-nimanira ainainnásara iriséeqa asasi-aqa. ⁷ Mi-nimanira ainaináusa ínni Yísuna saqárikirana nimanídanoo ánoonaikinoo márianifeera koorooídanoo. Faiqí maa-maqánasaa máriasa kóora mifá ínaaqianna kásooqaqee taikéemari ainainafa qumáreeqa idáki quqásee tasísisiri másaida apaapú aiqáma uqanna áiqarée márifanoo narí idaaqírafa kai suqúfifaqa dóo minára ámiqirane qídaqa. Dóo ínniara Ánutufa miqíkai ínoo nimaníranaki quqéemarinara ínni Yísuna saqárikirafa sabéenara foora márianifeera ínni idákiara foora nimanídanoo. Ínni Yísuna saqárikirana mi-nimaniránaki fíqa afeekaíkiqa márinafa sía fífaú kóora munnimma ínaaqianna taikée mari ainainna kíkiqa úsirafau máriannoofau káaqa uqanna úriqarara ainaina márianno. Ínnee Yísuna saqárikirana afeekaíkiqa márifanoo ásauku mundírafa Yísufa innaarúnaindari koorooínni faasaana ínnee amooqíra ufa faqa aréenarafa faqa uqéerarana faqa mi-karí níminaqa máreefaranoo.

⁸ Ínnee sía Yísuna qáfoosa káqi nímuqusí marífaqa minára ríríiaasa. Ínnee sía Yísuna qáfoosa káqi ínneeqa íríríafa minásaa rusímariasa máriafanoo miná ufamau fífí-aasa. Miqímariánara ínnee fíraaqóo káaqa aréenarana námufafa asasímariafanoo. Mi-asasíránara faiqí sía amana minára ufa qífáranoo úriqararafa máridanoo. ⁹ Sía fífau asasídaqa máriafanoo Ínnee ínneeqa Yísuna saqárikirana ánoona ínni nimana qumáreeqeenoo innaarúnai asumu máriranaki quqáranara asasídaqa máriafanoo.

¹⁰ Óoqai Ánutuna tamummáqara fasiqauqa máa ínni nimana asumu máriranaki mara quqáaninnanara irisée fíraaqóo ámiqimasee queeqáaeqamásee randáqau. Misáuqa káqi tamummaqasée kásooqaqee Ánutufa misá mandáinaina minnínisee ámiqi ámiqira afeeka innaarúnai máreefandínna ainaina káqi nímiáninnanara óonumafi irisée ákara rúmasee mi-ufána ánoonara randáqau. ¹¹ Misá Ánutunara yáiree fee miqíannoo fee náqimasáifanoo fee miqíannoo fee yá fasiqanannái fee miqíannoo fee qímasee randáidaqa óonumafi íríqau. Ásauku mundírana maraquna fannoo mi-tamummaqara fasiqáusa náakufufafa máa maqee áukuanara faqa ásauku mundíríafa fíraa aupurarana máraaninnanara faqa miná taikáranaki fíraa areenarana máraaninnanara faqa akooroomásee ákara ríqau. Óoqai sía kambíqoo kamuqoo ákara rúmasoofanoo máridanoo.

¹² Ánutufa sía mi-tamummaqara fasiqáusa máru kamuqoorau qímannimínau. Maa maqee mária kamuqoora ínniara qímannimufafa irisée ákara rúmaqoofa máridanoo. Mi-tamummaqara fasiqáusa minára írídaqa aináiniqau. Misá máa maqee ínnee írimaría anoona ufanara minára qímasee ákara ríqau. Mi-anoonufána tamummáqara fasiqauqa óoqai ákara rúmaqoofa dóo máa maqee mária aukwana ámiqira fasaasa ufa Yísunara qí-

mannimimariasaa dóo qímannimisaafaqa írimariafanoo. Ánutuna náaquqara maraquna fannoo dadaaqifaqa ínni maqúsa maqúsa máriasa daráanimámbifaqa qímannimi-afaqa írimariafanoo. Tamummáqara fasiqauqa óoqai ákara rúmaqoo ánoona ufausa miná maqee írimariafanoo innaarunaindaraa qángiroouqa mi-ufána misá íri-afanoo íriaqaa kai ímarifaqa firaaqóo Ánutufa Yísuna maa-maqánasaa arusée áfiqoonara randáidaqa. Maasá faqa maa-maqánasaa márunausa faqa sía mi-ainainnána amana márídaqa.

Yísuna ufamau fimariasaa káaqa andeeqásee máriaqa.

¹³ Ínneeqa nitikúrakinaa írirana deedaqammásee máriaqa. Ásauku mundírafa Yísufa koorooínna aukuanna ámiqi ámiqirana nímiannoo. Ínneeqa naundurái írirana mi-amiqi amiqiránasaa mundúqaraasamáseeqa márídaqa rakísidaqa aufarídaqa máriaqa. ¹⁴⁻¹⁵ Ínnee Ánutuna ufara eedóo kai qímasee qumáraqa. Óoqai ínnee aamína máru kamusaqa márídaqa mandá nídmaru ainainna sía maqee kámu kafáa miná mara ootúpaaqa, ínnee aiqáma mári-rana andeeqásee máriaqa, Ánutufa ínni náarée marífa káaqa andeeqárafa márídanoo mifá indée kai íqa káaqa andeeáqa máriaqa. ¹⁶ Óoqeenáa Ánutuna tamummáqarausa ufa minára maaqímminoo márídanoo.

Ánutufa qínoo qinée káaqa andeeqárausa márídaqara qíqa ínnee faqa miqí kai másee káaqa andeeqárausaikida máríaqa.

Tamummáqarausa ufa miqímminoo márúfaqa ákara rú-maqoofa márídanoo.

¹⁷ Ánutufa faiqí ánaasee aiqámausa írirana qáfee marífa márídanoo. Sía mandá írirana iriséenoo moó dádaaqammámaqeenoo moó firaaqóo mandáikamamaqaidanoo nári máraana amana kái

andeeqásee nímidanoo. Miqí marí Ánutunara innaaru qídaqa maasá qíkoo fee qídaqa máa máriaqoo nóori runúsee máridaqa áaqaranara rufáidaqa máriaqa. ¹⁸ Ínni nikeekú nikaakú fífau fáafau mandírirana maqéuna minakínaana ínni idukúsee maréeqee quqásainara miná ákiaqara firaa ainaina máridanoo ínnée írimariafanoo. Mi-feefauriráfa sía kóora siruáa miqírafa máridanoo mifá taikée marífa máridanoo. ¹⁹ Ínni idukírana ákiaqara feefaurú firafá fíqararafa ásauku mundírana fidíka máridanoo. Sía teeroo námuana fáina káaqa ámiqirana Ánutuna aandáu tatúfimaruna fooqána ámiqirana miná kúqiranannai maasá idukínau. Maasá nikeekú nikaakú mandíriranakinaana idukínau. ²⁰ Óoqai indaarú Ánutufa sía maa-maqa maaqána áuqiraqoo ásauku mundírana káqi útaaqaama nímaqaqoofanoo márinoo máa maqee taikára kámu maasáki dóo kooroo ínoo maasára aunírira saqarisaa kúqufanoo ²¹ Ánutufa miná kúqiranakinaana uqéereeqeenoo aréenaranaki quqánau. Ínnée minánnai Yísunannai Ánutunasaa mundíqa máriafanoo kafáa minánnai kai ínneeqa írirana minásaa rusírana faqa náaru innaarúnai kambíqaaninna ainainara nídirana faqa minásaa ootúpanoo máridanoo.

²² Maqee ínnée Ánutuna ánoona ufa irisée máraafanoo mi-ufánannai ínni nínukama findaukámaseenoo. Ínnée ínneeqa niqoónausa mi-ufána írimariasara kúqaa nímuqusidanoo nídimarifaqa minára kaifáa qínée qíman-nimidaqa ínneeqa nímuqusa óokiqari nóori kándamasee naríara naríara nímuqusidanoo nídiani. ²³ Ánutuna ákarakinaa ufa fannoo óoqai káqi márufa maqee márifa náaru náaru káqi márianinafa ínnée minánnai kafáa óorudupi máfi kafáa fúkasaa ánaaqi kámmafi máriafanoo. Sía maaqóo kúqimaria níkoona faiqi námu máriafanoo, Ánutuna kásimari ákarakinaa ufannái náaru náaru mári-

aninna níkoona faiqi kámmafi fúkasaa ánaaqi kámmambi máriafanoo. ²⁴ Óoqeenáa tamummaqara fasiqa miná ákara maaqímminoo márufa márídanoo.

Aiqáma faiqí faiqi taatuqée andanda miqírausa máriafanoo, taatuqée andanda qúsau aadánusifanoo áfufeenaarirafa kakasídanoo. Faiqí aréenarafa miqíminoo márídanoo.

²⁵ Ánutuna karaambáíqa ufa fannoo sía miqínoo márídanoo náaru náaru máriannoo.

Mi-tamummaqara fasiqána ufa miqínoo márifaqa qinée Peetooroosa minára maaqí qídaqa.

Mi-amiqira fasaasa ufáfa náaru náaru márira úfa márídanoo miná qímannimariafaqa írimariafanoo. Tamummáqara fasiqana ufa miqíminoo márídanoo.

2

Ánutuna ufa náamma anoona miqírafa márínara miná náqafuaqa.

¹ Ínnee minára iriséeqa ínneeqa mandóosana aiqáma fatíka áqusaaqa. Únnaqira ufa faqa níkaru qímasee máree maríana faqa qaaraikímari ufana faqa naríara naríara rairaiqímaria ufana faqa aasaandaana qímaria ufana faqa faiqí ánaasee níqímaria ufana faqa mi-ufáusa sía maqee kámu ínniki máríani. ² Fúka faiqi anaaqíara foora náamma anoona kái náídanoo ínnee faqa miqíqai íqa fúka faiqi ánaaqíara foora Ánutuna andeeqára ufa náamma anoonara fooqána minára kai káaqa ruaqa. Miná naqá fífi íqa innooqéera foora íqa asumu máríranaki óonuree márifaranoo. ³ Miqíqa karaambáiqinnai óonuree miná aaqá máríaqa. Ínnee karaambáíqa ámiqi ámiqirana dóo námasee qáfee maríafanoo adíafaa ídanoo dadaaqírafa márídanoo.

⁴ Faiqí faiqi misá Ánutuna amaana máqa usakée maru faakánara foora Yísunara níkoqoofaqa auníriranasaa arusée minnísaqau. Minnísoofanoo Ánutufa qáfamaseenoo qinée óoqai maa-faakannára qútaaqamáqaafannana idaaqírafa márídanoo fee qímaseenoo maraséenoo amaana máqa usakáraree qímaseenoo marasée kafáa rakíqanau. ⁵ Ínneeqa eedóo qímasee Ánutuna ásaukuki ínneeqa nifaaqa quqásaifanoo faakána námufaqa rakíqasee usakásainanoo faiqí naunduráki ánoona amaana maqa kambíqaani. Kambíqainaqa ínnee minakí Ánutuna aanáiqikirausaikamambi márifaranoo. Márídaqa Ánutuna áidirana tatúfirana suqá ámidara foora ámiqira írirana márirana amooqírana ámifaranoo. Ásauku mundírana Yísunannai miqífaranoo. ⁶ Óoqeenáa tamummaqara fasiqa moó fannoo faakánara maaqí qímasee ákara rúmaqoofa márídanoo.

Qinée Ánutusa rusandeesámumasee útaaqamá-maqaafanna

faakana idaaqírana maraséeqa Isaraee máqasaa óosanarasée rakíqeeqa. Yá fasiqa anaasee fee irisée miná saqárikinafa sía kadíqaannoo ánoonaikiannoo.

Tammumáqara fasiqa ufa miqínoo márídanoo.

⁷ Ínnee Yísuna saqáriki máriasa óo Ánutuna faakána ámiqira qóonda fee qínausa máriafanoo. Sía Yísuna saqáriki máriasa Ánutuna tamummaqara fasiqa ínniara maaqí qídanoo.

Ínnee máaqa usakáidaqa mandá faakanee qímasee maréeqee áqusoofanoo fíqumaree kafáa ámiqira faakana úriqararafai kámmambi márídanoo.

⁸ Óoqeenáa tamummaqara fasiqa ákra moó maaqímmi-noo márídanoo.

Maa-faakanásaa faiqí moómoosa níku qámaki
sáamurifaranoo Mi-saqarífa misá níku ámanniminaqa
sáamurifaranoo.

Tamummáqarausa ufa miqímminoo máridanoo.
Minára moómoosa Ánutuna ufa irisée sía mároonara
níku ámaki sáamuriqau. Ánutufa misára mi-iriránasaa
sáamurifandiafoo qímaqoona miqíqau.

⁹ Ínnee sía miqí máriasa máriafanoo. Ínnee Ánut-
ufa rusandeesámumasee máree márisa máriafanoo. Ín-
nee karaambáiqá Ánutuna úriqararana aanáiqiki mári-
asa. Ínnee náaduma káaqa andeeqára máqannaá mári-
afanoo. Ínnee Ánutuna narí máqannaasa máriafanoo.
Mifá ínni asukunakínaana náaramasee maréeqee narí
idaaqíra káaqa qára ándeeqaranaki ínni quqásaifaqá
máriafanoo. Sía fífau minakí mara quqéenoo ínnee
Ánutuna idaaqíra afeeka ainaina ímarianara aiqámausa
nífusaa koorooiaqée qímaseenoo ínni mara narí káaqa
qára ándeeqaranaki quqáidanoo. ¹⁰ Óoqai sía Ánu-
tuna máqannaasa márusa maqee mináindi máriafanoo.
Óoqai ínnee Ánutufa maasá qífauaranara qífauaranara
qimudáoo qíranara ínnee sía írimariafanoo maqee ínnee
miná máraafanoo ínni faqa kukéeqafinoo qumeé mári-
danoo.

*Ínnee asaqíraafaira foora máridaqa sía mandóosana
máraaqa.*

¹¹ Óo qiní qíqoondiuqa, qinée Péetooroosa qeeqá qí-
muqusa óokiqari naamúa qídaqa. Ínnee Yísunara íri-
mariasa maa-maqa maaqánaki máridaqa ánaamuruara
foora asaqíraafaira foora máriafanoo. Miqíqá máridaqa
maaóóo faiqí faiqi mandá nídímari ainainafa ínniara
qiní máraaqee qínaqa sía eedóo qímasee miná máraaqa.

Mi-manda ainaináusa ínni maraquna árimarifa máridanoo ínnee moo máqannaasara foora máriafanoo sía máraaqa. ¹² Ínnee aamína máqannaaki nídaqa máridaqa ínneeqa nírana márirana ámiqimasee nífaqa misá ínniara mandóosana máreemaríasee qímasee ínni níndafeeqa óo ámiqimasee maríasa qímasee misá faqa quandáfi Ánutuna amooqíqa Yísufa innaarúnaindari qumuráinaqa amooqifáranoo.

¹³⁻¹⁴ Qinée Peetooroosa maanára faqa qímannimidaqa. Maqásaa kaamánna firaa uriqararafa faqa máaqa máaqa úriqararausa faqa karaambáiqua Ánutufa misá quqánau, mandóosana máreemariasa nárífaqa íriaqeera faqa ámiqira óosana máree marísa nimooqíra ufa ními-aqeera faqa mi-uriqararáusa karaambáiqua maqásaa quqánau. Ínnee ínneeqara innaarúnai karaambáiqua faiqi námú máridee qímasee aiqáma maqásaa fasiqa anaaseesaa rakísi maríasa uréeaqa máridaqa misá ufara eedóo kai qiaqa.

¹⁵ Fúrufari máriasa ínni Yísuna ufa írimariasa minára mandá dapi ufa ínni ními-faqa sía áanooqirana náríranannai rafáaqafuaqa. Ánutufa ínniara ínneeqa ámiqira níra máriranannai mi-furufarirána qiqánuasa ufa rafáaqafuaqeera qídanoo. ¹⁶ Ínnee mandáinainaki rumbára fasiqara foora sía nuaqa mandáinainakiqari idukíra fasiqara foora káqi nifaaqa quqásee andeeqára óosanaki asasída fuaqa. Sía ínniqa mandóosana kaifáa máraaqee qímaseenoo únna qímasee faiqí ánaasee nífusaa máfi rafáaqafusee mandóosanakiqari idukírafara foora nuaqa. Ánutuna rumbára fasiqa naanna rámasee káqi nuaqa. ¹⁷ Ínnee sía aiqámausara qiní qimana fée qímasee fúrufariaqa, aiqámausa nári úriqararana amanasáa miná áfusaa ruffaaqa. Aiqáma Yísuna ufa írimariasa niqoónausa Yísuna ufa írimariasara

nímuqusinoo nídiani. Ínnee Ánutunara náaquqaani. Kaamána firaa uriqararanara faqa náaquqaani.

Ínnee Yísuna aanna rámaseeqa aupúrarana nímiifaqa káqi máraaqa.

¹⁸ Qinée Péetooroosa kafáa qímannimidaqa. Ínnee maqásaa feefaurúara aináini maríasa ínni rakísimariasa ufara eedóo qímaseeqa misá uréeaqa márídaqa misára náaquqamasee andeeqáseeqa misá ufamau fuaqa. Sía reendeéni maría rakísirausara kai miqíafa áanoo qímarinausara faqa miqí kai iaqa. ¹⁹ Ínnee miqífanoo Ánutuna eedóo qira ufa ínnisaa máriannoo. Ínni rakísir-
ausa fífau áanoomasee ínni náríqee ummaara nímiqee ífaqa ínnee ínneeqara Ánutuna íriranamau fída fee qí-
masee reendeéniaqa. Reendeénifanoo Ánutufa ínni ámiqi ámiqimmannimaqaani.

²⁰⁻²¹ Ínnee mandóosana máraifanoo ínni rakísirausa miná ákiqara náríafa reendeenámasee máraifanoo Ánut-
ufa mi-reendeenirána ákiqara sía ínni nímiannoo ínniqa mandóosana ákiqara márídanoo. Ínnee ámiqimasee márifanoo ínni rakísirausa fífau náríafa fífimmandee máraifanoo Ánutufa ínniara eedóo qíannoo. Fífau nárírana fífimmandee márainnanara minára kai Ánutufa ínni náarameeqeenoo narí ufa írimariasaki quqéeno. Ásauku mundírafa narí kai fífau aupúrarana ínniara máranau. Yísufa fífau aupúrarana máranau. Dóo ínnee miná áfaqamareeqa miná aanna rámasee miqíafa. ²² Mifá sía moo mándoosana máranau. Sía moo únna ufa miná áfaurusaa márínau. ²³ Misá áqurara ufa ámufanoo sía mifá quandáfi miná ákiqara nári níminau. Misá aupúrarana miná apatasáa quqóofanoo sía mifá misá áanoo ufa níminau káqi narí írirana Ánutunasaa andeeqára ufa nímimarunasaa narí írirana quqásee kúqinau. ²⁴ Ásauku

mundírafa narí kai maasá mandáinaina áaqarana narí apatasáa mara quqáseenoo dóo aunírira saqarisaa kúqirana máree finau. Maasá kúqirausara foora sía mandóosana máraaqeera kúqinau, ámiqira óosana kúqiara foora iqá márída máraaqeera kúqinau. Miná afaaqa atekáqoonnannai maasá daundurá úninoo márídanoo. ²⁵ Ínnee sipsípa aandáura foora fúrufariqa auíaqa nuafanoo dóo maqee Ánutufa ínni nimanasáa rakísimari finnai ínni aandáura foora rakísimari finnai quqásaiifaqa miná áfaqee fímariafanoo.

3

Nínaaqmaakara qínoo nifaaqmaakára qínoo.

¹⁻³ Qinée Peetooroosa aináini maríasara nári rakísir-
ausa uréeaqa máriaqee qúnnana ínnee faiqí nínaaqmaka
faqa miqí kai íqa ínneeqa nifaaqmaakará eedóo qímasee
uréeqarausaikamambi máriaqa. Ínnee miqífaqa ínni ni-
faaqmaaká akaqáusa Ánutuna ufara sía fee qímariasa
máridaqa sía ínni ufa fannoo misá dadaaqíannoo ínni
andeeqára márirafá kai uqannífiqaannoo. Ínnee ínneeqa
nifaaqmaaka faqa márídaqa andeeqára márirana marasée
nóori kándamasee márirana faqa márifaqa misá nári ní-
funnai ínni andeeqárana qáfeefaranoo. Sía afaaqa áuqi-
mari ainainnara irisée afaaqa ámiqi ámiqiaqa, ákiaqaki
afaqa áuqimariannana faqa afaaqa áuqimaria óondana
faqa síarara faqa qamunnara faqa sía mináuqara irisée
nifaaqa ámiqi ámiqiaqa.

⁴ Ínni nifaaqa ámiqi ámiqirafa ínniqa nímuqusa óok-
iqari ámiqira márira márirafa minánnoo kai nifaaqa
ámiqi ámiqiani. Ínni nifaaqa mári inánoo asooqáqaani-
nafa márídanoo, fisoo físoomasee kásooqaqee aqumuríra
óosana fannoo mifá sía asooqáqee maríafa márídanoo

minánnai kai mara nifaaqa áuquaqa. Mi-oosannáfa Ánutuna áfusaa ámiqira oonda uqanna márídanoo. ⁵ Óoqai Ánutuna ufa írimaru anaaseesa Ánutufa innaarúnai nímiraree quná minára asasammásee áfeesidaqa maaqímasee nári nifaaqa áuqimariqau. Misá nári nifaaqmaakára eedóo qímasee uréeaqa márídaqa minánnai nári nifaaqa áuqidara foora ímariqau. ⁶ Saráqafa miqímaru anaaseefa márínau. Mifá narí afaaqi Abarahaamana ufara eedóo qímasee qiní úriqarara fee qímarínau. Ínnee miqímandee ámiqira óosana máreeqa sía óosana óosana ainainara ruffíeqa Saráqana áraamummaakai kámambiqá márifaranoo.

⁷ Qinée Peetooroosa dóo ánaaseeuqara qíqa dóo maqee ánaasee nifaaqmaqkára qianáura. Ánutufa káqi márírana káqi nímidanoo aneenná ánaqa faqa aneenná faqa mi-mariránaki máriafanoo minára aneenná ánaqara amanná fee qímasee ámandakúsee miná faqa mária. Ínnee miqímasee ínneeqa nínaaqmaaka faqa márifanoo moo áinaina fannoo sía ínnee Ánutunara innaaru qírana ititáanno.

Andeeqára márira ákiaqara mandúfa áminana ámiqira ufa kai narámia.

⁸ Mi-ufána átisaa maaqímminoo márifaqa qímannimi-anaura. Ínnee Yísuna ufa írimariasá aiqáma ainainara moodáa írirafa máríani aiqámausa moodáanakí kai nímuqusa quandáaqa. Ínnee naríara naríara níkaqaafasaara foora nímuqusidaqa aiqámausa naríara naríara ruaqa. Ínnee naríara naríara fifímmasee reendeenámasee miqídaqa naríara naríara qimudáoo qímasee narí dadaaqí narí dadaaqiaqa.

⁹ Mandóosana áminana sía quándakinana kafáa mandóosana ámia. Áqurararufa áminana sía kafáa

quandáfi narí áquraraa. Mi-manda oosanná ákiaqara quándaki ámiqi ámiqirana kai ámia. Ánutufa ámiqi ámiqirana kai nímiraree qímasee ínni náarama narí quqúsaki quqáseenoo ínnee miqí kai íqa ámiqi ámiqirana kai mandóosana nímimariasaa nímiaqa. ¹⁰⁻¹¹ Óoqeenáa tamummaqara fasiqausa ákara maaqímminoo máridanoo.

Faiqí moó fannoo máa mária máriranaki ámiqiranaki asasíranaki máriane qímaseenoo dóo mi-fasiqáfa mandá nírana taikáseenoo únnufa taikáseenoo mandá márirana ámeesa uquséenoo ámiqira márirannai ubeekáannoo. Miqínna fasiqafa asooáranara randámareenoo áfaqee fídanoo miqínoo fídanoo ámiqirana paqúriannoo.

¹² Maqásaa fasiqa moó fannoo andeeqásee fímarifanoo Ánutufa narí áfu minásaa quqáseenoo rakísídanoo miná innaaruqírana maqee maqee íridanoo máriannoo, mandóosana máree maríasara ámeesuqunnísaidanoo.

Tamummáqarausa ufa miqíminoo máridanoo.

¹³ Qinée Peetooroosa kaifáa qímannimidaqa. Anée ámiqira máriranara minára rúmámmaree márainanoo yá fasiqa fee mandá márirana aní ámiannoo fee sía aní ámiannoo. ¹⁴ Faiqí moó fannoo aní andeeqárana ákiaqara aní mandáikamamaqáinanoo aní asasírafa firaafá máriannoo. Ínnee sía faiqíara ruffíaaqa sía aiqáma ainainara ámandirinoo áindirí ráani.

¹⁵ Ínnee maqee maqee ínneeqa nímuqusaki ásauku mundíranara náaquqainaqa miná maréeqee ínneeqa karaambáiqaikiaqa. Akaqáusa ínni innaarúnai ainainara asasammásee afeesimárianara iráifaqa ínnee fáasai Yísuna saqárikiranara deddaqammáqainnana misá qímannimiaqa. ¹⁶ Sía raiqásee qímannimia, íreeda nímán-

dakúsee qímannimia. Ínni nisakadiki ánukarafa kai mári-
ani. Faiqí akaqáusa ínniara ásauku mundírana áfaqee
maríasee qímasee mandúfa nimiséeqa ínni ámiqi mári-
rana níndafamasee nisaurífaranoo. ¹⁷ Ínnee mandóosana
máree márifaqa nárífanoo amanaikámmiannoo. Ánutufa
eedóo qínaqa ámiqira óosana ákiaqara fífau nárífanoo
úriqaráannoo.

¹⁸ Ásauku mundírafa narí uqanna ínniara kúqinau.
Moodáa suanisaa moodáa karí kai aiqámausa mandóosa-
nara kúqinau. Ínni nísauku qumáreeqeenoo Ánutufinnai
quqáneera ámiqirafa maasá mandá fasiqa anaaseera
kuqunnímaqanau. ¹⁹ Mifá ásuku mundírafa miná afaaqa
kuqufufanoo miná amana fannoo fíndifinoo káqi mári-
ranaki fínoo kafáa miqóoqari óoqai kúqusa nimana rum-
báranaki márúnaki óoqureenoo Ánutuna ufa qímannim-
inau. ²⁰ Óoqai Nooafa sípa firaaná áuqidanoo nammári
ánianínnanara faiqí ánaasee minára faqa qímannimimar-
ufaqa síammírimaryau. Ánutufa faiqí ánaasee Nooana
ufa iriséeqa mandóosana minníseeqa sípaki kéeqaaqeera
nífeesusia dóo kooqí ititáseenoo nammárinnaí nárinau.
Nammári nárusa nimana márúnaki ásauku mundírafa
kúqiranakiqari fíndifinoo óoquree qímanniminau. Nárú
nammarifa dínnaí qísauku taikásee dínnaí ani qaaramoo
marasée óodaa fasiqa anaasee asumu mara akoonnái
quqánau.

²¹ Nooafa sípaki asumu máriunara maasá faqa maqee
kámuqoo miná amana kai amaana námmani marasée
asumu máriaqee qídaqa. Sípa fífau nammari máraanan-
nai nifaaqaíndaraa qíkairi rukárafa ánoona márídanoo.
Nammári máree maríana ánoona maaqímminoo mári-
danoo. Aneenná áakirana ámuqusa óokiqari Ánutunara
kúqaa qíma afeekaikírifa kamasee nímirafa mifá ánoona
máridanoo. Mifá kai kúqaa nammári máree maríafa

máridanoo. Mifá kai Yísuna kúqíranakinaana fíndifunannai ínni asumu márirana nímídanoo. ²² Yísufa kúqíranakiqari fíndifinoo innaarúnai óorufinoo Ánutuna aaqá miná ásauku uqannái óoqu marifufanoo Ánutufa aiqáma innaarúnai narí qangiroouqa faqa Sadannana áfaanauqa faqa misá óosana óosana afeekauqa faqa maréeqeenoo Yísuna áramandunnai quqáqoofanoo máridanoo.

4

Óoqeenáa mandóosana minníseeqa fúka márirana máree maríafanoo.

¹ Ásauku mundírafa afaaqasáa aupúrarana narí apatasáa máranau. Ínnee miqíannee qímasee afeekaikámandee deedaqammásee máriaqa. Yísuna ufasáara nipatasáa nídafirana máreemariasa miqóoqari sía mandóosanna máree maríannai ubeekeefáranoo níkoqaina ámiqira aanai ubeekeefáranoo.

² Nipatasáa nídafirana nárúqooqari ínnee maaqaqanasaa máridaqa ínniqa nídira mandainaina fannoo sía ínni mara quqáannoo, Ánutuna írirafá kai ínni maréeqee quqáani. ³ Óoqai ínni márirafa maaqímminoo márinau. Nári nifaaqa kooroo kooroo íranara faqa, faiqí ánaasee naríara naríara káaqa rírana faqa nammári námasee fúrufarimariana faqa faiqí ánaasee suqúfi mandá óosana máree maríana faqa moómoosa suqúfifaqa nammári néemariana faqa únnaqira ánutunara innaaru qímasee miná áuqusaa mandóosana máree maríana faqa ínnee mináuqaki kai indaarú maríqau. Dóo ínnee óoqaindari kísaaqasaa minakí kai máriusa máriafanoo dóo saaqa amanaikíqa mariafanoo maqee sía minakí máriaqa. ⁴ Óoqai ínnee faqa misá faqa mandóosana qámbaanai áqufiqa máriusa máriafanoo dóo maqee sía

misá faqa fuafaqá misá tautíqqa áanooqíqqa aasaandaana mandúfa ínni qímannimaqaidaqa. ⁵ Kásooqaqee misá faqa Ánutuna áfusaa nári mandóosanara kooroomásee miná ákiqara máreefaranoo. Ánutufa káqi máriasara faqa kúqirausara faqa ufa iriséenoo raináranara deedaqammásee máridanoo.

⁶ Minára kai ámiqira fasaasa ufa Yísufa kúqirausa qímannimisoofaqa íriqau. Mi-kuqiráusa káqi maaqóo márufanoo Ánutufa aiqáma faiqí ánaasee ímariandee kai ínoo rainánnímaqásoofaqa kúqiqau. Mi-kuqiráusa nimana Ánutufara foora náaru náaru máriranaki mári-aqeera ámiqira fasaasa ufa qímanniminau.

Naríara naríara andeeqásee ríqa ínneeqa nimana kái dadaaqiaqa.

⁷ Dóo aiqáma ainaina taikárafa adeedíranoo máridanoo. Ínnee maqee maqee Ánutunara innaaru qíraaree qímasee ínneeqa nimanara irisáida kai fuaqa maqee maqee aufarí-daqa máriaqa. Ínnee sía miqíqqa áaqara oosana máreeqa náqimasee Ánutunara innaaruqifáree. Sía amanaíkifara. ⁸ Aiqáma ámiqira ainaina úrinaaqararafa maafá máridanoo, sía nífaurunoo kai únna qímasee naríara naríara ruaqa, nísaukunoo dadaaqírana faqa nímuqusannai faqa naríara naríara ruaqa. Naríara naríara nímuqusirafa moómoo mandá óosana rafáaqafídanoo.

⁹ Ínnee narí máaqaki narí máaqaki kéeqafi nárana suqásee naráaree naráareemásaida náa. Ánaamuru faqa paqúrimandee miqí kai iaqa. Sía aundurá rumbée márinana miqía aundurá idukínoo márinana miqía. ¹⁰ Ánutufa áfaarinoo óosana óosana ainaina akoofásaikirana níminana aqoónnana dadaaqíaneera níminoo sía ínneeqára kai maqéeiaqeera níminoo. Ínnee Ánutufa níminari ainainasaa ámiqira rakísiranara foora rakísidaqa náadu

náadu níminna ainaina akoofásaikirana marasée minán-nai niqóónausa dadaaqaqa.

¹¹ Amaana ufa qímannimimari fasiqafa Ánutuna ufa kái qímannimiani. Faiqí dadaaqímariasa Ánutufa ními-mari afeekanannai afeekaikámasee niqóónausa dadaaqaqa. Miqínanoo aiqáma ainainiranaki ásauku mundírana Yísunannai Ánutuna amooqíra ainaina kambíqafuannoo aiqáma areenarafa faqa afeeka faqa náaru náaru márian-inafa mináindi Yísunaindi kai máridanoo. Kúqaa.

Yísuna ufamau fíranara ákiaqara aupúrarana máreefandínna óosanara qímaoofa.

¹² Óo qiní qífaaqasáa qíqoondiuqa, qinée Peetooroosa qímannimidaqa. Ínnee Yísuna ufara aupúrarana máree maríasa sía taútiqa nánee moo mánda áinaina maasáki kambíqeenoo fee qímasee múnari mínari sía iaqa. ¹³ Káqi asasa kái iaqa. Maasá ásauku mundírana aupúrarana náida qímina máraidee kai qímasee asasiaqa. Miqífanoo innaarúnaindari miná káaqa aréenarafa faqa kooroomámbinaqa maasá asasírana qumbiqárausa márianaura. ¹⁴ Óo qiní qífaaqasáa qíqoondiuqa, qinée Peetooroosa qímannimidaqa. Ínnee Yísuna ufasáara aupúrarana máree maríasa asasiaqa káaqa aréenarana maraquna Ánutuna maraquna maasá náakinoo máridanoo fee qímasee asasiaqa. ¹⁵ Yísuna áuqusaara aupúrarana nímiifaqa asasiaqa, mandóosana ákiaqara aupúrarana nímiranara eeráiriaqa. Ínnee Yísuna ufa írimariasa ínnikiqari sía moó fannoo fidíka ruqíasainanoo kúquani sándufa rukírafafa faqa sía máriani, úmmuarirafa faqa sía máriani, moosá mandáinainaki kéeqaranara ínnikiqari moó fannoo sía uqanna mi-mandoosanná marasée miná ákiaqara aupúrarana máraaqa. ¹⁶ Ínnee Yísuna ufara aupúrarana

maraséeqa sía minára nisaurúaqá, Yísuna áuqu maasásaa márinará Ánutunara dúfi dúfi qiaqa.

¹⁷ Ánutufa aiqámausa ufa írira aukuana dóo ani máridanoo. Ánutufa narí faiqi námu ufa náaree írriannoo. Íridanoo misá faqa aupúrarana nímiannoo. Miqí qímasee níminanoo Ánutuna ufara níkoqee marisa náqi fee íannoo fee firaqóo uqanna misá ufa nímiannoo.

¹⁸ Óoqeenáa tamummáqarasa ákara minára maaqímmiannoo márídanoo.

Andeeqára fasiqauqa nímeekamakida asumu máriranaki kéeqaidaqa, Ánutunara níkoqee marisa faqa mandóosana máreemariasa faqa náqi fee ifáree, firaqóo mandáikifaranoo.

Tamummáqara fasiqa ufa miqí qímaqoofa márídanoo.

¹⁹ Minára iriséeqa Ánutuna írrianasaa aupúrarana máree maríasa nári ámiqira máriranannai nári nifaaqa nári áuquqoo fásiqanasaa nári nifaaqa ámiqímasee quqásee márifaranoo. Ínni áuqufa óoqai qíma afeekaikámmaqoofa márifanoo dóo miqóo kai fúannoo sía rakéeiannoo.

5

Yísuna ufara suqímariasasaa rakísirasa misá óosanara qímaqoo úfafa.

¹ Minára ínni amaana máqasaa rakísimariasa qímannimidaqa. Qinée Peetoroosa amaana máqasaa rakísimarunasa márídaqa ínni qímannimidaqa. Qinée ásauku mundírana aupúrarana qeeqá qífunnai qáfaafanasa márídaqa, kásooqee innaarúnaindaraa káaqa qárafa akooroo ínaqa qinée faqa akaqána márararee qídaqa ínni qímannimidaqa. ² Ínnee amaana máqasaa rakísirasa faqa ámiqira asumu aandau rakísidara

foora máriaqa Ánutufa ínnee faiqí ánaaseera asumu aandra foora rakísiaqee qídanoo. Sía níkoo nikaamásee rakísinnimaqaaqa Ánutuna íriranamau kai asasammásee rakísinnimaqaaqa. Sía feefaurúara kai irisée mi-rakisira saikána máraaqa naundurákinaana dadaaqianée qímasee máraaqa.

³ Ínnee amaana máqasaa rakísimaria fasiqausa sía ínneeqara úriqararausee qímasee fuki faakí qiaqa, ínnee fídaqa quandáfi íreedá kai faiqí ánaasee nífiqee andeeqáramau kai fuaqa. ⁴ Ínnee miqímasee faiqí ánaasee rakísifanoo aandaúra foora rakísirafa firaafá Yísufa innaarúnaindari akooroomáfinoo káaqa aréenara qafee ínni níkiqasaa quqásee nímiannoo sía aréenarafa taikáaninafa náaru náaru káqi márianinafa.

⁵ Miqí kai íqa ínnee kumaaráauqa faqa ínneeqa faiqí firaasá nímeemaanai miqí kai másee uréeaqa máriaqa. Ínnee aiqámausa órudupi órudupimáfinaqa qamunnara foora afisúsee máriaqa. Tamummáqarasa ákara minára maaqí qídanoo.

Ánutufa faiqí ánaasee nári nuqu uqéeree maríasa rafáaqafídanoo fifímariasa adíafaairana faqa ámiqirana faqa nímidanoo.

⁶ Tamummáqara fasiqa ufa miqínnoo márinará ínnee minára irisée Ánutuna afeeka asauku ámeemaanai uréeaqa márifanoo narí áukuana qumuréenoo ínni uqéera úriqararanaki quqánnisáannoo. ⁷ Mifá Ánutufa ínniara ámuqusímarífanoo rakísídanoo. Minára ínniqa aiqáma ainainara naundurákinaa ummaara rufiarana nimukée marína náindiri rée maríana mináuqa moodáanaki uqéereeqee Yísuna minásaa kai áqusaifanoo dadaaqíannoo.

⁸ Ínnee ínneeqa nimanara irisée aufárida máriaqa ínni namuqáa Sadannafa kásau fainiara foora fíqu

fáiqu ídanoo yánee nambíqaanau yánee nambíqaanau qídanoo. ⁹ Aiqáma maqa maaqáki ínni niqoónausa Yísuna ufa írimariasaa moodáa karámmida aupúree maríafanoo. Minára irisée ínnee ínneeqa Yísuna saqárikamma mapukúsee máridaqa Sadannafa áninaqa ititáidaqa mári-aqa. ¹⁰ Ínnee maaqóo maqásaa máridaqa káqikaaqoo nídafirafa máriannoo. Márifanoo káqi áfaarirana ákoofa Ánutufa ínni náaraidanoo narí náaru náaru káaqa arée-narana ásauku mundírana námufaqa narí námufaqa ínni nímiannoo. Ínnee maaqóo márifanoo mifá kai ínni ánoonáikamá nímaqaannoo mifá kai naunduráki mapukírana nimiséenoo afeeka faqa afeeka máaqa atuna fooqáana nímiannoo. ¹¹ Aiqáma afeeka rakísinnimaqarafa náaru náaru mináindi máriannoo. Kúqaa.

Átisaa nímandoo úfafa.

¹² Qíní ámiqira qíkaqafasaa Sirafanusafa dadaaqifaqa maa-kaqikaa akarána rúmannimaqeeqa. Ínnee Yísuna ufakí máriafaqa qinée qímannimidaqa nifeeqáridaqa, ínnee minakí máridaqa kúqaa Ánutuna áfaariranaki máriafanoo. Ínnee minakí mapukúfi kíkíqiaqa.

¹³ Yísuna ufa írimariasaa Babiroonia máqusa máriasa faqa maridaqa Ánutufa misá faqa rusandeesámumasee mároosa maa-papiqánaki ínni nímandaidafa. Qíní qímaaku Marikoofa mifá faqa ínni nímandaidanoo. ¹⁴ Ínnee Yísuna ufa írimariasaa ímariandee narí ámooque narí ámooque iaqa.

Ínnee ásauku mundírana áraamuqmaaka faiqinámu ínni naundurái asooárafa máriani.

Fúka Moodaanaki Kira Ufa Afaqínaasa Ufa
The New Testament + Genesis and Exodus in the Binumarien
language of Papua New Guinea
Nupela Testamen wantaim Stat na Kisim Bek long tokples
Binumarien long Niugini

copyright © 1983, 2001 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Binumarien

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-08-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 29 Nov 2017 from source files dated 28 Nov 2017

4a891130-f25d-5e30-a81c-882b2e037698